KOREYS TILIDA IBORALARNING IŞLATILIŞI VA MA’NOLARI

Laziza Xudoyberdiyeva Abdulazizovna
SamDçTI şarq tillar fakulteti Filologiya va tillarni öqitiş (koreys tili) yönalişi 4-bosqiç 2340-guruh talabasi
Email: lazizaxudoyberdeyeva@gmail.com

Annotatsiya. *Uşbu maqolada koreys tilidagi frazeologik iboralar (관용 표현) ning lingvistik tabiati, ularning semantik xususiyatlari va nutqdagi vazifalari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi koreys tilini örganuvçilar uçun iboralarni sözma-söz tarjima qilişdan voz keçib, ularni kontekst va madaniy xususiyatlar bilan birgalikda özlaştiriş zaruratini asoslaşdan iborat. Maqolada tana a’zolari bilan boğliq bölgan 30 dan ortiq ibora misolida ularning luğaviy ma’nosi va köçma ma’nosi örtasidagi farqlar körsatib ötilgan.*

Kalit sözlar: *Koreys tili, frazeologiya, 관용 표현, semantika, kontekst, madaniy kod, lingvokulturologiya.*

АННОТАЦИЯ (На русском языке)

В данной статье анализируется лингвистическая природа, семантические особенности и функции в речи фразеологических выражений корейского языка (관용 표현). Основная цель исследования — обосновать необходимость отказа от дословного перевода идиом для изучающих корейский язык и усвоения их в совокупности с контекстом и культурными особенностями. На примере более чем 30 идиом, связанных с частями тела, показаны различия между их буквальным и переносным значением.

Ключевые слова: *корейский язык, фразеология, 관용 표현, семантика, контекст, культурный код, лингвокультурология.*

ABSTRACT

This article analyzes the linguistic nature, semantic features, and functions in speeç of Korean phraseological expressions (관용 표현). The main goal of the study is to substantiate the need for learners of Korean to abandon literal translation of idioms and to acquire them together with context and cultural çaracteristics. Using more than 30 idioms related to body parts as examples, the differences between their literal and figurative meanings are demonstrated.

Keywords: *Korean language, phraseology, 관용 표현, semantics, context, cultural code, linguoculturology.*

KIRIŞ

Koreys tilida iboralar (관용 표현) kundalik muloqot, badiiy adabiyot, ommaviy axborot vositalari hamda rasmiy va norasmiy nutqda keng qöllaniladi. Bunday iboralar köpinça alohida sözlarning luğaviy ma’nosidan farqli, köçma ma’noni ifodalaydi. şu sababli koreys tilini örganuvçi şaxs iborani taşkil etuvçi har bir sözni alohida tarjima qilsa, uning asl ma’nosini tuşunişda qiyinçilikka duç kelişi mumkin.

Masalan, 눈이 높다 iborasi sözma-söz tarjima qilganda “közi baland” degan ma’noni beradi. Ammo koreys tilida bu ibora talabçan bölmoq, tanlaş mezonlari yuqori bölmoq ma’nosini anglatadi. Demak, iboralarning ma’nosini töğri anglaş uçun ularning tarkibiy qismlaridan taşqari, kontekst va madaniy xususiyatlarni ham hisobga oliş zarur.

Koreys tilida 관용 표현 — ikki yoki undan ortiq sözning ma’lum bir şaklda birikib, umumiy holda özига xos köçma ma’no ifodalaşi bilan xarakterlanadi. Bunday iboralarning asosiy xususiyati şundaki, ularning umumiy ma’nosini har doim ham tarkibidagi sözlarning luğaviy ma’nolaridan kelib çiqib aniqlab bölmaydi. Masalan:

입이 무겁다- sözma-söz: “oğzi oğir”; asl ma’nosi: **sir saqlay olmoq, gapni taşqariga çiqarmaslik**.

발이 넓다 — sözma-söz: “oyoği keng”; asl ma’nosi: **taniş-bilişi köp bölmoq**.

손이 크다 — sözma-söz: “qöli katta”; asl ma’nosi: **qöli oçiq bölmoq, köp miqdorda tayyorlamoq yoki berişga moyil bölmoq**.

şu jihatdan 관용 표현lar koreys tilining obrazli va madaniy jihatdan boy qatlamlaridan biri hisoblanadi.

Koreys tilidagi iboralar nutqda bir neça muhim vazifani bajaradi:

Birinçidan, fikrni obrazli ifodalaşga yordam beradi. Oddiy “u juda talabçan” deyiş örniga **그 사람은 눈이 높아요** deyiş mumkin. Bu gap “Uning talabi yuqori” yoki “U juda tanlab gapiradi” mazmunini obrazli tarzda beradi.

Koreys tilida ona tilida sözlaşuvçilar köplab iboralarni kundalik hayotda tabiiy ravişda işlatadilar. şuning uçun koreys tilini yuqori darajada egallaşni istagan öquvçi faqat grammatik qoidalarni emas, balki iboralarni ham özlaştirişi lozim.

Iboralar orqali uzoq tuşuntiriş talab qiladigan holatlar bir neça söz bilan ifodalanadi.

Koreys tilidagi iboralarning salmoqli qismi tana a’zolari bilan boğliq bölib, ular insonning xatti-harakati, psixologik holati va ijtimoiy munosabatlarini ifodalaşda muhim rol öynaydi.

눈이 높다 — “talabçan bölmoq, mezoni yuqori bölmoq”. Bu ibora inson biror narsani tanlaşda juda yuqori talab qöyişini bildiradi.

Misol: 그는 배우자를 고르는 데 눈이 높아요. (U turmuş örtoğini tanlaşda juda talabçan.)

Bu ibora faqat insonning taşqi körinişga bölgan talabi emas, balki iş, kiyim, uy-joy, oziq-ovqat va boşqa narsalarni tanlaşdagi yuqori mezon haqida ham işlatilişi mumkin.

눈에 띄다 — “közga taşlanmoq, ajralib turmoq”.

Misol: 그 학생은 수업에서 눈에 띄었어요. (U öquvçi darsda közga taşlandi.)

Bu ibora taşqi köriniş, xatti-harakat, natija yoki boşqa xususiyat sababli biror narsa yoki şaxs boşqalardan ajralib turganda işlatiladi.

입이 무겁다 — “sir saqlay olmoq”. Buning qarama-qarşi mazmunidagi ibora: **입이 가볍다** — “gapni tez tarqatadigan, sir saqlay olmaydigan bölmoq”.

발이 넓다 — “taniş-bilişi köp bölmoq”.

Misol: 민수는 발이 넓어서 아는 사람이 많아요. (Minsuning taniş-bilişi köp, u köp odamlarni taniydi.)

Bu ibora odatda insonning ijtimoiy aloqalari kengligini ifodalaş uçun işlatiladi.

4. IBORALARNING KONTEKSTGA BOğLIQLIGI

Koreys tilidagi iboralarni örganişda eng muhim jihatlardan biri — kontekst. Bir ibora turli vaziyatlarda biroz farqli ma’no yoki hissiy böyoq berişi mumkin.

Masalan, **손이 크다** iborasi:

Biror kişining köp miqdorda ovqat tayyorlaşi: Onam ovqatni doim köp tayyorlaydilar.

Biror kişining qöli oçiqligi, saxiyligi: U kişi saxiyroq / qöli oçiq inson.

şuning uçun iborani faqat bitta özbekça tarjima bilan yodlab oliş yetarli emas. Iboraning ma’nosi, vaziyati va qöllaniş doirasini birgalikda örganiş kerak.

관용 표현larni biliş koreys tilini tabiiy va ravon qöllaşga katta yordam beradi. Ayniqsa yuqori darajadagi koreys tili, TOPIK öqiş va tinglab tuşuniş topşiriqlarida iboralarni biliş matn mazmunini tezroq anglaş imkonini beradi.

Bundan taşqari, koreys iboralari xalqning madaniy qaraşlari, tarixiy tajribasi va dunyoqaraşi bilan ham boğliq. şu sababli ularni örganiş nafaqat til bilimini, balki koreys madaniyatini tuşunişni ham rivojlantiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, koreys tilidagi iboralar tilning muhim va mazmunan boy qatlamlaridan biridir. Ular fikrni qisqa, obrazli va ta’sirçan tarzda ifodalaş imkonini beradi. Biroq iboralarning ma’nosi köpinça ularni taşkil etuvçi sözlarning bevosita ma’nosidan farq

qiladi. şuning uçun koreys tilini örganuvçilar **관용 표현**larni alohida söz sifatida emas, balki tayyor birlik sifatida, kontekst va real misollar bilan birga örganişlari maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Koreys tili frazeologiyasi böyiça ilmiy adabiyotlar (umumiy körsatma).
2. Milliy koreys til instituti (국립국어원) luğatlari va 관용 표현 röyxatlari.
3. TOPIK imtihon materiallari va öquv qöllanmalari.